

N:o 31.

Ank. till Riksd. kansli den 27 mars 1900, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om ändring af 11 § i lagen angående sparbanker.

Uti en inom Andra Kammaren väckt och till lagutskottet hänvisad motion, n:o 45, anför herr *W. T. Lundgren*:

»En granskning af sparbankslagen af den 29 juli 1892 lemnar det intryck, att de berättigade krafven på en verksam kontroll tagits till anledning för stadgande, som vid närmare påseende är olämpligt; nemligen den i 11 § 3:e stycket angående borgenslån, som utestår längre tid än ett år lemnade föreskrift, att årlig afbetalning derå skall ske med belopp, som i förhållande till den tid, för hvilken lånet beviljats, blifvit i skuldebrevet bestämdt, jemte det att sparbanksstyrelsen eger uppsäga dylika lån till återbetalning inom tre månader.

Emot denna uppsägningsrätt är intet att anmärka, men så mycket mera mot förstnämnda stadgandet, såsom motiv hvarför anförts önskligheten att göra dessa lån mera rörliga, men i stället har motsatsen åstadkommits.

Före nya sparbankslagens tillkomst var i sparbanker brukligt, att omsättning skedde hvar sjette månad och ny revers lemnades vid hvarje eller hvarannan omsättning, det vill säga i senare fallet när lånet utestått ett år. Afbetalningar å lånens kapitalbelopp hafva alltid skett, om än till vexlande storlek, men för låneinrättningar, som behöfva göra penningar räntebärande, är det lika angeläget som för låntagarne, att

återbetalningstiden kan lämpas efter parternas ömsesidiga behof, alltid under den förutsättning, att den för lånet ställda säkerheten anses vara betryggande.

Efter den nu gällande lagen kan återbetalning af ett lån få ske på 10 år utan förnyelse af förbindelsen, hvilket ju icke kan sägas göra densamma rörligare, än om den såsom förut en gång om året utbytes mot ny revers. Dertill kommer vidare, att äfven när den föreskrifna årliga pröfningen af en tioårsförbindelse sker, uteslutes icke möjligheten, att någon af borgesmännen kan hafva dött utan att detta hunnit blifva känt hos sparbanksstyrelsen, innan portföljen underkastas granskning, och det torde böra erinras, att sparbankernas verksamhetsområden äro så vidsträckta, att okunnighet om dödsfall bland låntagare eller löftesmän icke får anses klandervärd eller oväntad.

Vid dylik förändring af den för lån ställda säkerhet åligger det styrelsen att uppsäga hela förbindelsen, hvilket besvär och kostnad deremot undvikes, om låntagaren, såsom förut skett, sjelfmant vid omsättning aflemnar ny revers med ny säkerhet till vederbörlig pröfning.

Den äldre metoden med årligen utbytta reverser erbjuder följaktligen den tryggheten, att såväl låntagare och löftesmän som också vittnen nyligen lefvat och minnas sina underskrifter.

Genom föreskriften om låns inbetalning inom högst 10 år har man enligt motiven utgått från principen, att låntagare skall och bör kunna på sådan tid göra sig skuldfri, men någon allmän regel kan i detta hänseende icke uppställas. Somliga gäldenärer kunna i följd af större årsinkomster eller genom realiserande af tillgångar blifva skuldfria eller åtminstone återbetala lån af tillfällig natur på vida kortare tid än 10 år, under det andra kunna genom upptagande af nya lån fullgöra sina annuiteter, men icke desto mindre sitta i en god ekonomisk ställning. Vid låns upptagande kan ingen, eller högst få, sjelf beräkna sin framtida ställning, och det finnes därför icke heller någon anledning att lagstifta lika för alla eller att binda sparbanksstyrelsernas handlingsfrihet i de stycken, der sparbankernas säkerhet icke äfventyras.

Under den storartade kapitalbildning, som under flera år pågått i vårt land, hafva sparbankernas depositioner från år 1879 till och med år 1897 ökats från 136 $\frac{1}{2}$ till 383 $\frac{1}{2}$ millioner kronor, och det är numera en ganska vanlig erfarenhet, att under senare åren svårigheterna ökats att placera dessa stigande summor genom utlåning, hvarför öfverskottsmedel deponerats i enskilda banker.

När penningmarknaden förr eller senare återgår till dess forna

ståndpunkt med bankdepositionsränta af 3 à 3 $\frac{1}{2}$ procent, skola sparbankerna ännu mera än nu känna behovet af frihet från sådana stadganden, hvilka onödigtvis försvåra penningplacering.

Det torde böra erinras, att sparbankernas uppgift är att bereda högsta möjliga, af fluktuationerna i penningmarknaden mindre beroende ränta å de små insättningarna och att en återgång till den ursprungliga inlåningsräntan, 5 procent, icke är tänkbar, om utlåningsrörelsen försvåras, så att öfverskottsmedel till alltför stora belopp måste placeras med förlust, när bankernas depositionsränta blifver lägre.

Beträffande från sparbankerna utlemnade lån mot borgen eller namnsäkerhet, utvisar den officiella statistiken, att under de senaste sex åren till och med 1897 (de enda år, för hvilka uppgifter härom funnits) dylika lån nedgått från 22,94 till 18,78 procent af de under sparbankernas förvaltning stående medel, och då deras grund- och reservfonder under åren 1879—1897 ökats från 10,6 till 33,4 millioner kronor, torde förvaltningen hafva visat sig så tillfredsställande, att den kontroll deröfver, som från statens sida anordnats, dock icke bör verka hindrande uti här ifrågavarande afseende.

För låntagare kan det i många fall vara olägligt att besvära med borgen för så lång återbetalningstid som 10 år, och då sparbankerna icke få drifva vaxel- eller kreditivrörelse, samt realsäkerheter icke i tillräckliga belopp erbjudas, återstår icke någon annan låneform än afbetalningslån mot borgen eller namnsäkerhet för placering af insättarnes medel.

Jag får därför vördsamt hemställa, att Riksdagen ville för sin del antaga sådan ändring af tredje stycket i 11 § sparbankslagen, att sista punkten: »*Utöfver tio år — — — — förnyad pröfning*» antingen helt och hållet utgår eller ersättes med af vederbörande utskott formulerad föreskrift i det syfte, som i denna motion angifves.»

Motionärens framställning hvilat, såvidt utskottet kan finna, på en missuppfattning af bestämmelserna uti 11 § af gällande lag angående sparbanker. Syftet med motionen skulle ju, af motiveringen att döma, vara att för sparbanksstyrelsen möjliggöra användning af den, enligt motionärens påstående, i sparbankerna förr tillämpade metoden för lånerörelsens bedrivande, nemligen att lånen omsattes hvar sjette månad och att ny revers lemnades åtminstone för hvarje år.

För vinnande af detta syfte är det alldeles obehöfligt att vidtaga någon ändring i sparbankslagen.

Rörande utlåning af sparbanks medel stadgas uti 11 § af nämnde lag:

»Sparbanks medel må ej såsom lån utlemnas mot annat fordringsbevis än skuldebref.

Lemnas lån mot borgen eller mot pant af skuldebref med borgen, skall, der icke gäldenären utfäster sig att inom tre månader återgälda lånet, sparbankens styrelse förbehålla sig rätt att, om den så finner nödigt, uppsäga detsamma till återbetalning inom tre månader. Utöfver tio år må icke lån, hvarom nu är sagdt, utestå; skolandet å lån af ifrågasvarande beskaffenhet, som utestår längre tid än ett år, afbetalning årligen göras med belopp, som i förhållande till den tid, för hvilken lånet beviljats, blifvit i skuldebrefvet bestämdt, der icke styrelsen begagnar sin rätt att uppsäga lånet till inbetalning på en gång. Så länge lånet kvarstår, skall styrelsen årligen underkasta detsamma förnyad pröfning.»

Redan under nuvarande förhållanden är således sparbanksstyrelse oförhindrad att, derest så anses lämpligt, tillämpa det förfaringssätt, motionären betecknat såsom önskvärdt.

Å andra sidan kan utskottet ej finna något skäl, hvarför sistnämnda låneform skulle vara att föredraga framför de numera i flera sparbanker alltmera använda amorteringslånen på längre tid.

För låntagaren måste det naturligtvis vara till fördel att slippa besväret att årligen anskaffa ny revers med påskrift af borgensmännen, och äfven sparbanksstyrelsen får sitt arbete minskadt genom amorteringslånen på längre tid mot hvad förhållandet skulle vara, derest det af motionären förordade årliga utbytet af reverser skulle ega rum.

I sistnämnda fall skulle nemligen sparbanksstyrelsen nödgas att företaga formel granskning af skuldebrefvet, hvarje gång detta utbyttes, medan för närvarande dess besvär med amorteringslånen, sedan de en gång utlemnats, inskränker sig till pröfning af säkerheten en gång årligen.

Att amorteringslåneformen för längre tid är för såväl låntagare som sparbanksstyrelse särdeles lämplig, bevisas för öfrigt bäst deraf, att den numera i flera sparbanker lär nästan uteslutande användas, medan deremot den af motionären förordade låneformen endast i mera sällsynta fall anses vara att föredraga; och utlemnas lån på längre tids amortering, lär en sådan bestämmelse, som motionären klandrat, vara både lämplig och behöflig.

Hvad slutligen angår den olägenhet, som motionären anser följa af

de nuvarande afbetalningslånen derutinnan, att sparbankernas styrelser länge kunna vara i okunnighet om dödsfall bland låntagare eller löftesmän, under det detta icke skulle kunna vara fallet, om nya förbindelser måste en eller flere gånger om året aflemnas, så har, så vidt utskottet har sig bekant, någon svårighet för sparbankernas styrelser att skaffa sig tillförlitliga underrättelser om låntagare och löftesmän hittills icke yppats, och skulle någon sparbank, hvars verksamhetsområde är stort, anse sig erhålla större trygghet uti ifrågavarande afseende derigenom, att den endast beviljar lån på kortare tid, hvilka sedan omsättas, så finnes, såsom förut påpekats, intet hinder för en sparbank att så förfara.

På grund af hvad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att herr Lundgrens ifrågavarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 27 mars 1900.

På lagutskottets vägnar:

CARL B. HASSELROT.

Herr *Husberg* har begärt få antecknadt, att han icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.
